

**Anna Danuta Zaręba\***  
**Paulina Próchnicka\*\***

**KORYTARZE EKOLOGICZNE  
A PRAWO I POLITYKA EKOLOGICZNA  
KORYTARZ EKOLOGICZNY DOLINY ODRY  
JAKO PODSTAWOWY ELEMENT SYSTEMU  
PRZYRODNICZEGO WROCŁAWIA**

**ECOLOGICAL CORRIDORS AND LAW AND ENVIRONMENTAL POLICY  
THE ODER VALLEY ECOLOGICAL CORRIDOR AS A KEY ELEMENT OF  
THE NATURAL SYSTEM OF WROCLAW**

**Summary**

The object of our research is to create a report/study on the existing and planned elements of the system of protection of the natural environment of Wrocław, with special emphasis on ecological corridors. The starting point for further work is the assumption that the concept of ecological corridors provides the basis for the formation of an appropriate system of environmental protection. This article highlights the importance of Wrocław's corridors for preserving the ecological connectivity of the city. It provides a definition and taxonomy of ecological corridors and points to their unclear legal status in Poland, which stems from the lack of a separate and coherent system for their adequate protection. Particular attention is focused on the issues of law and environmental policy, spheres in which the rules and regulations governing ecological connectivity which are valid in all EU member states are of particular importance.

**Key words:** ecological corridor, law and ecological politics, green network, Wrocław, Oder river  
**JEL classification:** Q01, Q58

**Wstęp**

Zgodnie z Ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 o ochronie przyrody, korytarem ekologicznym nazywamy *obszar umożliwiający migrację roślin, zwierząt*

---

\* Dr inż., Uniwersytet Wrocławski, Wydział Nauk o Ziemi i Kształtowania Środowiska.

\*\* Mgr, Stowarzyszenie Ekonatura.

*lub grzybów*. Korytarzem ekologicznym określa się ciągły pas roślinności, pozbawiony barier ekologicznych, który połączony z innymi pasami w zespoły tworzy sieć przemieszczania się organizmów pomiędzy siedliskami. Rodzaje korytarzy wyróżniamy na podstawie badań nad ich strukturą (poprzez określenie ich długości, szerokości, kształtu, stopnia wykształcenia szaty roślinnej), charakterem (korytarze wodne, lądowe), przeznaczeniem (korytarze gatunkowe, wielogatunkowe) skalą pełnionych funkcji (korytarze główne lub korytarze o znaczeniu lokalnym), pochodzeniem (korytarze naturalne lub antropogeniczne) (Jankowski 1995: 20–23; Cieszewska 2004: 73–82; Wysokowski i in. 2007: 32–40). Ze względu na strukturę wyróżniane są trzy podstawowe typy korytarzy: krajobrazowe (mozaikowe), nieciągłe (wyspowe, pomostowe) i korytarze o ciągłej strukturze (np. doliny rzeczne, pasma górskie) (Bennett 2003: 262; Bennett, Mulongoy 2006: 100). Forman wśród korytarzy ciągłych o różnej szerokości wyróżnia: korytarze „liniowe” (*line corridors*) i „pasmowe” (*strip corridors*). Korytarze w strefach o silnym przekształceniu antropogenicznym mogą składać się ze stopni przystankowych, czyli fragmentów naturalnego środowiska w formie wysp rozmieszczonych pomiędzy większymi naturalnymi obszarami, przy czym ranga korytarza ekologicznego jest uwarunkowana stopniem jego fragmentacji (Chmielewski 2009: 73–82). Wartość ekologiczna korytarzy wzrasta z ich szerokością i zależy również od odległości dzielącej poszczególne fragmenty zachowanego środowiska, przy czym za bardziej stabilne uznaje się ekosystemy połączone korytarzem długim i wąskim, głównie dzięki ograniczeniu efektu brzegowego (Jankowski 1995: 20–23). Istnienie korytarzy umożliwia przemieszczanie się gatunków, przyczynia się do zmniejszenia stopnia izolacji siedlisk, tym samym wpływając na wzrost bioróżnorodności. Poza funkcjami ekologicznymi korytarze mogą pełnić również funkcje kulturowe, krajobrazowe, wodo- i glebochronne, wpływać na poprawę mikroklimatu (większa wilgotność, ochrona przed wiatrem), a także ograniczać rozprzestrzenianie się drobnoustrojów (Perzanowska i in. 2005: 68; Bennett, Mulongoy 2006: 100).

System przyrodniczy miasta (osnowa ekologiczna miast) – jest to system obszarów, celowo wyodrębnionych, o charakterystycznie wykształconych cechach, których głównym zadaniem jest regulacja funkcjonowania środowiska przyrodniczego w mieście, w zakresie klimatycznym (przewietrzania), hydrologicznym (przepływu wód), i biologicznym (procesy obiegu materii). Głównymi składowymi systemu przyrodniczego miast są: obszary węzłowe (elementy źródłowe, kluczowe dla całego miasta) i korytarze (elementy łącznikowe). Celem istnienia systemu przyrodniczego miasta jest utrzymanie lub kształtowanie pożądanego stanu środowiska przyrodniczego (Przewoźniak 2007: 192–201; Szulczewska, Kaliszuk 2005: 7–24; Przewoźniak 2009: 35–50).

W ramach realizacji tematu badawczego, którym była analiza lokalizacji i znaczenia korytarzy ekologicznych we Wrocławiu wykonano dokumentację fotograficzną obejmującą obserwacje terenowe od kwietnia do lipca 2013 roku.

Figurujące w pracy elementy graficzne wykonano w oparciu o źródła literaturowe (Harasimowicz 2000: 988), opracowanie systemu wrocławskich powiązań przyrodniczych dostępnych na stronie: <http://www.mrek.co.uk/old/popups/odra/odra.swf> oraz map udostępnianych w Systemie Informacji Przestrzennej Wrocławia (<http://geoportal.wroclaw.pl/www/index.shtml>), w tym Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Wrocławia 2010. Przed wszystkim jednak wykorzystano tu ortofotomapę Wrocławia dostępną w Geoserwisie GDOS (<http://www.geoserwis.gdos.gov.pl/mapy>).

## Typy korytarzy ekologicznych

Na podstawie funkcji korytarzy wyróżnia się 6 ich typów: przewodnik (łącznik), siedlisko, filtr, bariera, źródło i ujście (Bennett 2003: 262, Bennett G., Mu-longoy K. J. 2006: 100):

– przewodnik – nazwa ta odnosi się do podstawowej funkcji korytarzy czyli umożliwienia przemieszczania się pomiędzy płatami siedlisk poprzez system struktur liniowych, naturalnych – jak i pochodzenia antropogenicznego. Mogą być to naturalne lub sztuczne cieki wodne i ich doliny, obszary leśne, pasma górskie, zadrzewienia, aleje oraz przejścia dla zwierząt. Funkcje przewodnika może też pełnić każda inna struktura (nie tylko liniowa) umożliwiająca skuteczne przemieszczanie się osobników lub diaspor pomiędzy płatami siedlisk, jednak w takim przypadku ogranicza się ona do gatunków o ściśle określonych możliwościach dyspersyjnych;

– siedlisko – stanowi je struktura, której zasoby i warunki środowiska pozwalają na stałe przebywanie osobników w jej obrębie. Siedlisko pełni więc funkcje korytarza ekologicznego dla gatunków o małej zdolności dyspersyjnej. Organizmy takie, np. ryby wymagają bezwzględnie ciągłej struktury korytarza (np. rzeki) będącej dla nich równocześnie siedliskiem jak i drogą przemieszczania. Struktura ta jest więc najbardziej narażona na oddziaływanie inwestycji liniowych stanowiących barierę dyspersyjną;

– filtr – jest strukturą związana z przenikaniem się i różnicowaniem sąsiadujących ze sobą obszarów. Często stanowi strefę buforową (obrzeża zbiorników wodnych, pasy zieleni miejskiej, zadrzewienia śródpolne). Filtr często ogranicza także przepływ patogenów, zanieczyszczeń czy wiatru.

– bariera – stanowi strukturę w dużej mierze zbliżoną do charakterystyki pojęcia filtru lecz w większym stopniu nieprzepuszczalną. Bariery powstają często w miejscach krzyżowania się korytarzy, których odmienny charakter stanowi drogę migracji dla jednych organizmów i równocześnie barierę nie do przebycia dla innych (wydmy, torfowiska, zadrzewienia, uprawy). W zależności od warunków środowiska, jak i wymagań poszczególnych gatunków, każda struktura

przestrzenna może być zarówno korytarzem, barierą jak i ostoją (refugium). Przykładem są inwestycje drogowe, które są barierą, ale mogą również mogą być filtrem różnicującym krajobraz.

– źródło – jest pojęciem odnoszącym się do wpływu jakości siedliska na wielkość populacji. Źródła stanowią siedliska, w których reprodukcja przewyższa śmiertelność, a ich populację zasilają sąsiednie płaty. Nie zawsze jednak skutki takiego zasilania możemy określić jako pozytywne. Źródłem takim często stają się siedliska roślin inwazyjnych wnikających do siedlisk naturalnych i półnaturalnych, gdzie wywołują spadek różnorodności biologicznej gatunków rodzimych (np. dąb czerwony *Quercus rubra* Linnaeus, 1758, robinia akacja *Robinia pseudacacia* Linnaeus, 1758). Zjawisko takie może mieć także miejsce na poziomie genetycznym – poprzez tworzone mieszańce (np. topola kanadyjska *Populus × canadensis* Moench, 1785 krzyżuje się z rodzimą topolą czarną *Populus nigra* (Linnaeus, 1753) wypierając ją ze środowiska).

– ujście (odbiornik) – podobnie jak źródło skupia się na jakości środowiska lecz jest siedliskiem, gdzie przeważa śmiertelność. Szczególnie dotyczy to sztucznych struktur mających pozwolić na przemieszczanie się organizmów pomiędzy płatami, gdzie panujące warunki nie pozwalają na, choćby przejściowe, bytowanie osobników. Znajdujące się tam organizmy narażone są w tych miejscach na ataki drapieżników, wypierane przez gatunki bardziej ekspansywne lub niepokozone przez obecność człowieka.

Obecnie 60% powierzchni korytarzy (wyznaczonych w ramach projektu dla Ministerstwa Środowiska) pokrywa się z terenami prawnie chronionymi (35% powierzchni korytarzy to obszary chronionego krajobrazu, 21% parki krajobrazowe, 4% parki narodowe, 1% rezerваты przyrody, obszary NATURA 2000 stanowią 36% powierzchni korytarzy). 23% pozostałej powierzchni korytarzy pokrywają lasy chronione ustawą (Bernatek, 2011: 100). W 2005 roku na zlecenie Ministerstwa Środowiska w Zakładzie Badania Ssaków PAN w Białowieży (obecnie Instytut Biologii Ssaków PAN), wspólnie ze Stowarzyszeniem dla Natury „Wilk” oraz Muzeum i Instytutem Zoologii PAN, opracowano projekt korytarzy ekologicznych, który łączy europejską sieć obszarów NATURA 2000 w Polsce. Wyznaczając jej kształt wybrano ważne obszary przyrodnicze zlokalizowane przy granicach Polski, które posiadają łączność ekologiczną z innymi obszarami przyrodniczymi poza granicami kraju. Podstawowym kryterium podczas konstruowania sieci była ciągłość obszarów o wyższym stopniu naturalności (lesistość). Do tworzenia sieci wykorzystano badania nad populacjami dużych ssaków: głównie wilka, także rysia łosia i jelenia oraz koncepcję ECUNET-POLSKA. W efekcie stworzono silnie zhierarchizowaną sieć korytarzy ekologicznych, w której skład wchodzi lasy (ok. 55%), łąki, pastwiska i uprawy rolne (ok. 42%), wody i mokradła (2,5%) oraz tereny zabudowane (ok. 0,5%) (Bernatek, 2011: 100).

## **Prawo i polityka ekologiczna w zakresie korytarzy ekologicznych**

Ochrona łączności ekologicznej obszarów przyrodniczo cennych jest pojęciem stosunkowo nowym. Tak postrzegana forma ochrony siedliskowej zaczęła funkcjonować pod koniec XX wieku kształtując świadomość ludzi oraz prawodawstwo. Aż do tego czasu, promowana była przede wszystkim ochrona wydzielonych, najlepiej zachowanych fragmentów obszarów, na których ustanawiano odpowiednie formy ochrony przyrody takie jak parki narodowe, krajobrazowe, rezerwaty itp. Była to tzn. ochrona obszarowa. Towarzyszyło jej ponadto pojęcie ochrony gatunkowej obejmujące ochronę prawną ściśle określone gatunki oraz ich bezpośrednie siedliska. Podejście to zmieniało się z upływem czasu dzięki nowemu spojrzeniu na problem zachowania szeroko pojętej bioróżnorodności, dla której niezbędne jest zachowanie ciągłości ekologicznej (Jędrzejewska, Jędrzejewski 2008: 13–18). Konwencja o Różnorodności Biologicznej z Rio de Janeiro, 1992 zmieniła diametralnie sposób postrzegania ochrony środowiska ewoluując od rozpatrywania jej w kontekście ochrony ściśle wyznaczonych obszarów i gatunków do podejścia ekosystemowego, promującego zrównoważone wykorzystywanie istniejących zasobów nie tylko na obszarach chronionych, ale i poza nimi (Jongman 2008: 19–28). Wspomnieć należy tu także o wcześniejszych aktach prawnych dotyczących problematyki łączności ekologicznej: Konwencji Bernenskiej i Bońskiej z 1979 roku, w których zapisach znalazły się już uwagi dotyczące szczególnie traktowania obszarów istotnych z punktu widzenia gatunków wędrownych oraz Konwencji Ramskiej o obszarach wodno-błotnych z 1971 roku (Okrański 2010: 47; Pchalek i in. 2011: 156).

W kolejnych latach (1998) Unia Europejska przyjęła Strategię Wspólnoty Europejskiej na rzecz Różnorodności Biologicznej, której najważniejszymi postulatami było: wyznaczenie sieci Natura 2000, tworzenie korytarzy ekologicznych dla zapewnienia ciągłości obszarów, siedlisk i gatunków chronionych oraz ochrona przed gatunkami inwazyjnymi. Strategia ta wykazała się jednak niską efektywnością, w związku z czym, od 2007 roku rozpoczęto prace nad Strategiami Krajowymi oraz uchwalono nową Strategię Zrównoważonego Rozwoju UE (Jongman 2008: 19–28). Z obecnie obowiązujących zapisów, za szczególnie ważne z punktu widzenia łączności ekologicznej i obowiązujących we wszystkich krajach członkowskich UE uznać należy: Dyrektywę Siedliskową (Dyrektywa 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory) oraz Dyrektywę Ptasią (Dyrektywa 79/409/EWG z dnia 2 kwietnia 1979 r. o ochronie dziko żyjących ptaków) stanowiące podstawę europejskiego systemu ochrony przyrody Natura 2000 (Okrański 2010: 47). Europejska Sieć Ekologiczna Natura 2000 jest programem stawiającym sobie za cel tworzenie i utrzymanie wspólnej dla

krajów Unii Europejskiej sieci (systemu) chronionych obszarów przyrodniczo cennych. Celem programu jest zachowanie lub odtworzenie określonych typów siedlisk przyrodniczych oraz gatunków zagrożonych w skali całej Europy czyli powstrzymanie spadku różnorodności biologicznej. Z tego powodu sieć Natura 2000 bywa także nazywana siecią ostoi Natura 2000 (<http://natura2000.gdos.gov.pl/strona/o-sieci>). W ramach programu wyznaczane są tzw. obszary specjalnej ochrony ptaków (OSO lub SPA – Special Protection Areas) oraz specjalne obszary ochrony siedlisk (SOO lub SAC – Special Areas of Conservation), na których obowiązują ochronne regulacje prawne. Aby dany obszar mógł zostać objęty ochroną jako OSO w jego obrębie muszą występować gatunki ptaków wymienione w załączniku I dyrektywy ptasiej lub gatunki ptaków wędrownych wykorzystujących dany obszar jako miejsce postoju w czasie wędrówek lub jako zimowisko. Obszar może być zakwalifikowany jako SOO, gdy w jego obrębie występują siedliska przyrodnicze (54 typy) lub gatunki zwierząt i roślin (46) wymienione w załączniku I i II dyrektywy siedliskowej. Ponadto w skład sieci Natura 2000 włączane są też tereny o dużym potencjale dla zachowania lub odtworzenia siedliska lub gatunku (<http://natura2000.gdos.gov.pl/strona/o-sieci>). W przypadku gatunków najistotniejszym kryterium przy wyznaczaniu obszarów siedliskowych jest wielkość populacji obecnej na danym obszarze w stosunku do populacji krajowej. Istotny jest tu również stopień izolacji danej populacji w stosunku do naturalnego zasięgu gatunku i stanu zachowania warunków siedliskowych. W wypadku siedlisk ważna jest przede wszystkim reprezentatywność danego siedliska czyli typowość jego wykształcenia w odniesieniu do przyjętych wzorców opisujących naturalne lub seminaturalne warunki, w jakich siedliska się wykształcają oraz charakterystyczna dla nich florę i faunę. Ponadto istotne są także dane dotyczące powierzchni, jaką siedlisko zajmuje na danym obszarze w stosunku do powierzchni zajmowanej przez nie w całym kraju oraz jego stan zachowania w obrębie struktury i funkcji (<http://natura2000.gdos.gov.pl/strona/historia-powstania>). Z innych istotnych dla łączności ekologicznej zapisów europejskich można wymienić ponadto Ramową Dyrektywę Wodną (Dyrektywa 2000/60/WE z dnia 23 października 2000 r. ustanawiającą ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej), Dyrektywę SEA (Dyrektywa 2001/42/WE z dnia 27 czerwca 2001 r. w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko) oraz Dyrektywę EIA (2011/92/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko naturalne) (Okraśiński 2010: 47, Pchałek 2011: 156).

W Polsce podstawę prawną dla ochrony korytarzy ekologicznych stanowią zapisy:

– Ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. 2004, Nr 92, poz. 880) – definiującej pojęcie korytarza ekologicznego oraz wymieniającej obowiązujące cele, formy i sposoby ochrony przyrody;

– Ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U. 2001, Nr 62, poz. 627) – określającej zasady ochrony środowiska i warunki korzystania z jego zasobów, a także wprowadzającej zasadę kompleksowej ochrony komponentów środowiska;

– Ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz.U. 1991, Nr 101, poz. 444);

– Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. 2008, Nr 199, poz. 1227) – regulującej m.in. kwestie postępowania w sprawach związanych z przeprowadzeniem ocen oddziaływania na środowisko inwestycji;

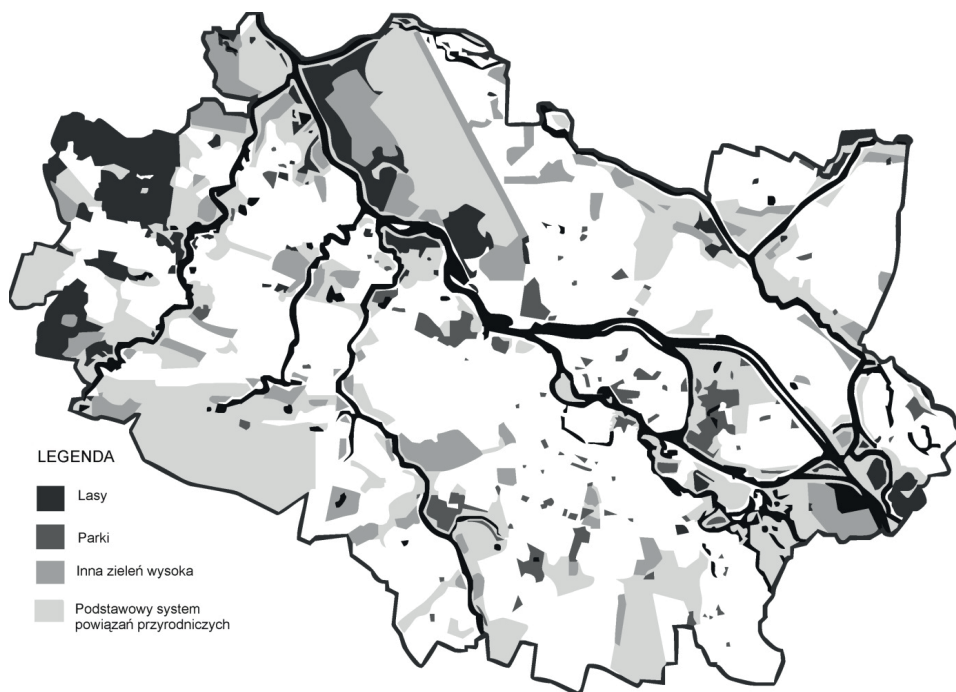
– Ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. 2003, Nr 80, poz. 717) – określającej zasady kształtowania polityki przestrzennej oraz zakres i sposób postępowania przy przeznaczaniu terenów pod zagospodarowanie lub zabudowę;

– Ustawy z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie (Dz.U. 2007, Nr 75, poz. 493).

Zastosowanie mają także przepisy dotyczące inwestycji drogowych, kolejowych, budowlanych (np. przejścia dla zwierząt), wodnych i przeciwpowodziowych, prowadzonej gospodarki odpadami, rolniej, z zakresu rybołówstwa czy turystyki oraz wiele innych aktów głównych wraz z uzupełniających je aktami wykonawczymi. Ponadto towarzyszy im szereg dokumentów mających kluczowe znaczenie dla planowania działań przygotowywanych przez administrację rządową i samorządową, jak koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju – na szczeblu krajowym, Plan zagospodarowania przestrzennego województwa – na szczeblu wojewódzkim czy gminnym – Studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy i Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Każdy z tych planów musi uwzględniać w swej treści uwarunkowania przyrodnicze opierając się na Rządowych dokumentach strategicznych: Strategii Rozwoju Kraju, Strategii Zrównoważonego Rozwoju Polski, Polityki Ekologicznej Państwa, Krajowej Polityki Miejskiej, Krajowej strategii ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej, Krajowym Programem Zwiększania Lesistości, Projekcie Polityki Wodnej Państwa 2030, Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych, Polityce Energetycznej Polski do 2030 roku, Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej i innych ([isap.sejm.gov.pl](http://isap.sejm.gov.pl); Okrasiński 2010: 47; Pchałek i in. 2011: 156).

## System przyrodniczy Wrocławia

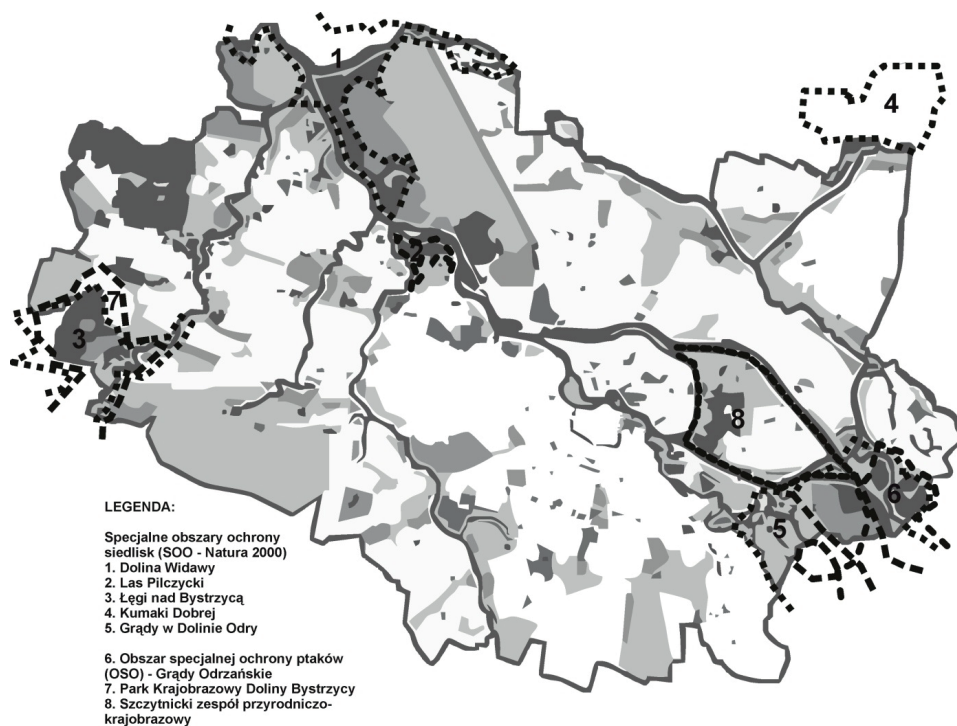
System powiązań przyrodniczych miasta pełni ważną funkcję w środowisku miejskim. Utrzymuje stały poziom wód podziemnych oraz dba o regulację zasilania zarówno wód podziemnych jak i powierzchniowych. Pozwala zachować bogactwo przyrodnicze i jego ciągłość przestrzenną. Ma także decydujący wpływ na warunki klimatyczne (temperaturę i wilgotność) oraz tworzy system przewietrzający miasta odpowiedzialny za panujące w nim warunki higieniczne. W skład zasobów przyrodniczych miasta (ryc. 1) tworzących omawiany system wchodzi wszystkie obszary zieleni miejskiej, ze szczególnym uwzględnieniem zieleni wysokiej oraz obszarów posiadających ochronny status prawny (ryc. 2). Te ostatnie we Wrocławiu zajmują ok. 12,5% powierzchni, a w ich skład wchodzi: fragment Parku Krajobrazowego Dolina Bystrzycy, Szczytnicki Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy, sześć obszarów Natura 2000, oraz trzy użytki ekologiczne. Listę tę uzupełnia ponadto 108 pomników przyrody (Oszańcy i in. 2012: 225).



Ryc. 1. System przyrodniczy miasta Wrocławia

Źródło: opracowanie Paulina Próchnicka na podstawie: <http://www.mrek.co.uk/old/popups/odra/odra.swf> i <http://www.geoserwis.gdos.gov.pl>.





Ryc. 2. Obszary chronione na tle systemu przyrodniczego Wrocławia

Źródło: opracowanie Paulina Próchnicka na podstawie: <http://www.mrek.co.uk/old/popups/odra/odra.swf> <http://www.geoserwis.gdos.gov.pl>

Poza obszarami chronionymi do szczególnie cennych pod względem przyrodniczym należy także szereg innych obszarów, nie podlegających ochronie pomimo bogactwa zamieszkującej je fauny i flory oraz wykształconych tam siedlisk. Tereny te to przede wszystkim kompleksy leśne lasów Mokrzańskiego i Osobowickiego oraz te zlokalizowane w obrębie doliny Bystrzycy (poniżej PK Dolina Bystrzycy do ujścia), Oławy (od Zoo w górę rzeki), Widawy (powyżej obszaru „Dolina Widawy”) i Odry (poniżej Kozanowa). Ponadto zaliczyć można tu także pola irygacyjne i tereny wodonośne oraz szereg mniejszych zbiorników i oczek wodnych (Oszańcy i in. 2012: 225).

We Wrocławiu powstały charakterystyczne pierścienie zieleni. W skład pierwszego z nich, wewnętrznego wchodzi: Promenady wraz z ogrodami i parkami (Park Słowackiego, Wzgórze Polskie, Park Staromiejski, Wzgórze Partyzantów). Do drugiego pierścienia zalicza się: Park Andersa, Południowy, Skowroni, Szczytnicki, Wschodni, Ogród Zoologiczny, Grabiszyński, Zachodni. Ostatni z nich, najbardziej zewnętrzny obejmuje głównie lasy komunalne oraz państwowe (Lewicki,

2011: 213). Pierścienie zieleni są jednak niekompletne, czego konsekwencją jest często zbyt duża odległość do nich (zbyt niska dostępność terenów rekreacyjnych). Do najbardziej cenionych pod względem rekreacyjnym terenów leśnych w mieście zalicza się Kuźniki, Las Osobowicki, Las Sołtysowicki. Pozostałe obszary według „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Wrocławia” ze względu na czynniki niesprzyjające rekreacji (tj. nie posiadanie odpowiedniego zagospodarowania, słabą dostępność w stosunku do zabudowy mieszkaniowej, obecność pól irygacyjnych) nie odgrywają znaczącej roli (SUiKZPW 2010: 556). Na terenie Wrocławia znajduje się Park Krajobrazowy Dolina Bystrzycy oraz obszary należące (lub projektowane) do sieci NATURA 2000: „Dolina Widawy”, „Grądy Odrzańskie”, „Las Pilczycki”, „Grądy w Dolinie Odry”, „Łęgi na Bystrzycą”. Do terenów chronionych należy zaliczyć także Szczytnicki Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy oraz użytki ekologiczne: „Łacha Farna”, 2 zbiorniki wodne (SUiKZPW 2010: 556). W granicach Wrocławia funkcjonuje obecnie 5 obszarów wchodzących w skład sieci Natura 2000: „Las Pilczycki”, „Dolina Widawy”, „Grądy w Dolinie Odry”, „Grądy Odrzańskie”, „Łęgi nad Bystrzycą”, „Kumaki Dobrej”.

## **Korytarze ekologiczne we Wrocławiu**

W obszarze Wrocławia najistotniejszym jednak funkcjonalnie elementem powiązań przyrodniczych jest system korytarzy ekologicznych związanych z dolinami rzek, szczególnie Odry, Bystrzycy, Oławy i Widawy. Stan ten zawdzięczamy stosunkowo naturalnemu biegowi tych rzek. W przypadku Ślezy i Dobrej ich funkcja jako korytarza ekologicznego została mocno ograniczona w wyniku silnych przekształceń koryta. Podobna sytuacja obserwuje się w odniesieniu do funkcji rzeki Odry, której odcinek śródmiejski zawężony został do koryta rzecznego i silnie obudowany. Mimo to Dolina Odry została zaliczona do europejskiego systemu połączeń przyrodniczych ECONET-POLSKA (Selva i in., 2012: 82). We Wrocławiu znajduje się bogactwo roślinności typowej dla obszarów o dość dużym stopniu wilgotności podłoża, wśród nich podlegające ochronie grzybień białe oraz rzadko występująca różdzyca rutewkowata.

Pierwotną roślinnością porastającą dolinę Odry były lasy łęgowe, uzależnione od systematycznych wylewów rzeki. Tereny o mniejszej wilgotności podłoża porastały grądy (Lewicki, 2011: 213). Jednak działalność człowieka, rozwój urbanistyczny, regulacje rzek doprowadziły do zredukowania powierzchni występowania naturalnej roślinności Wrocławia. Po 1945 roku w mieście rosło wiele gatunków roślin ruderalnych. Odbudowanie Wrocławia, likwidacja gruzowisk, spowodowały, iż większość jest już niespotykana. Zmniejszyła się także liczba porostów w porównaniu do lat pięćdziesiątych, niektóre z nich w ogóle już nie są spotykane,

np. pochodzące z rodziny brodaczkowatych. Świadczy to o gorszym stanie powietrza atmosferycznego. We Wrocławiu znajduje się bogactwo roślinności typowej dla obszarów o dość dużym stopniu wilgotności podłoża, wśród nich podlegające ochronie grzybień białe oraz rzadko występująca różdżycza rutewkowata. W mieście powstała typowa roślinność związana z małymi zbiornikami wodnymi, starorzeczami. Jest ona także cenna biorąc pod uwagę jej wartość przyrodniczą. Rośnie tutaj wiele rzadkich, zagrożonych wyginięciem roślin (salwinia pływająca). Zbiorniki te są miejscem rozrodu płazów, żyją w nich liczne gatunki ryb, owadów, ptaków (Lewicki, 2011: 213). Na uwagę zasługują także znajdujące się w granicach miasta łąki zmiennowilgotne (trzęślicowe *Molinion caeruleae*) oraz rajgrasowe rosnące na grądach (Guziak, 2002: 74–98). *Molinion caeruleae* powstały na skutek wycinania dawnych lasów rosnących wzdłuż rzek, ale także w wyniku procesów melioracyjnych. Łąki trzęślicowe obfitują w rzadkie gatunki roślin i zwierząt, przykładem mogą być modraszki, ale także żuraw (Lewicki, 2011: 213). Zalesienia wzdłuż Odry, ale także Bystrzycy i Widawy sprawiły, iż Odra we Wrocławiu stała się tzw. osią ekologiczną (Świerkosz, 1997: 17–24). Wzdłuż Odry, Widawy, Bystrzycy przebiegają korytarze ekologiczne, co przyczynia się do tego, iż do wnętrza miasta mogą bez większych przeszkód przedostawać się różne organizmy (Świerkosz, 1997: 17–24). Jednak regulacja np. rzeki Dobrej i Ślęzy wzdłuż „prostej linii” i wybudowanie wałów znajdujących w niedalekiej odległości od koryta, sprawiają, że nie mogą one w pełni spełniać swoich ekologicznych funkcji. Niezbyt korzystnie z ekologicznego punktu widzenia wpływa także zabudowa wzdłuż Odry w regionie śródmieścia (PPZLMW, 2006).

## Korytarz ekologiczny Doliny Odry

Jest drugim w kraju (po Dolinie Wisły) najważniejszym korytarzem ekologicznym o układzie południkowym. Ze względu na urozmaiconą budowę geologiczną i rzeźbę terenu, Dolina Odry jest silnie zróżnicowana krajobrazowo. Wrocławski odcinek Odry zalicza się według podziału fizjograficznego Polski do mezoregionu Pradoliny Wrocławskiej. Wchodzi on w skład wyróżnianego przez Kondrackiego [2002] drugiego odcinka: Krapkowice–Lubiąż (ok. 160 km) (Jankowski 1995: 20–23). W Obszarze Wrocławia i terenach przyległych układ koryta rzecznej Odry uległ znacznym przekształceniom antropogenicznym. Pierwotnie dolina miała układ wielokorytowy, wspólny dla Odry i Oławy płynących na tym odcinku w niewielkiej odległości od siebie, aż do ujścia Oławy do Odry już na obszarze Wrocławia. Obecnie, do granic administracyjnych Wrocławia Odra płynie jednym korytem choć nadal dno doliny pozostaje wspólne dla Odry i Oławy. Dolina tworzy tu pas o szerokości od 3 do 7 km o nie zaznaczających się w krajobrazie zboczach.

W obszarze miasta, koryto rzeczne stanowi często jedyną drogę przemieszczania się niektórych gatunków. Jednak na całym śródmiejskim odcinku koryto zostało uregulowane i obudowane. Ponadto bieg rzeki przecina szereg urządzeń hydrotechnicznych: śluza Opatowice, stopień Szczytniki (jaz i śluza), stopień Psie Pole (dwie śluzy), dwie zabytkowe śluzy na Starym Mieście, stopień Różanka (jaz i śluza), stopień Rędzin (jaz i dwie śluzy), dwie elektrownie wodne. Kłopot stanowią także obwałowania, sposób utrzymania międzywału i zabudowa terenów zalewowych. Korytarz Doliny Odry stanowi ważny szlak migracji roślin, w tym taksonów typowo górskich, rozprzestrzeniających się wzdłuż biegu rzeki na znaczne odległości również na terenach nizinnych. Do tych gatunków należą m.in.: podrzeń żebrowiec *Blechnum spicant* (Linnaeus) Roth, bez koralkowy *Sambucus racemosa* Linnaeus 1753 czy przetacznik górski *Veronica montana* Linnaeus 1755. Doliną Odry rozprzestrzeniają się zwiększając tym samym swój zasięg także gatunki karpackie, nie występujące w Sudetach, np. owsica spłaszczona *Helictotrichon planiculme* (Schrad.) Pilg 1938, szalwia lepka *Salvia glutinosa* Linnaeus 1753 czy trędownik omszony *Scrophularia scopolii* Loisel. 1806. Ponadto, szlak ten wykorzystują także gatunki atlantyckie i subatlantyckie, takie jak wrzosiec bagienny czy też przytulia hercyńska, dla których Odra stanowi często wschodnią granicę zasięgu. Dolina Odry stanowi równocześnie drogę przenikania niepożądanых, często ekspansywnych gatunków obcych, stanowiących obecnie poważne zagrożenie dla flory rodzimej Wrocławia (Tyszkowski 1995: 76–96).

Okołowrocławski odcinek Odry należy do tzw. krainy leszcza, spotyka się tu wszystkie charakterystyczne dla tej grupy gatunki. Ograniczeniem dla właściwego funkcjonowania ryb w Odrze jest występowanie, tzn. substratu tarłowego, który w wypadku gatunków należących do krainy leszcza przybiera postać liści roślin wodnych, gdzie składana jest ikra. Substratu tego brak na silnie uregulowanych odcinkach rzeki. Tarliska skupiają się więc na obszarach zalewowych, starorzeczach i dolnych biegach dopływów (Błachuta, Kuszniierz 1995: 97–111). Z pośród najcenniejszych gatunków ryb występuje tu, w zespole starorzeczy wideł Odry i Oławy, nadal stosunkowo licznie sum. Ponadto w Widawie stwierdzono występowanie podlegającego ochronie ścisłej minoga strumieniowego czy kozy złotawej *Sabanejewia aurata* (Błachuta, Kuszniierz 1995: 97–111). Odra w raz z dopływami stanowi według Błachuty i Kuszniierza (1995) drogę rozprzestrzeniania się gatunków ryb:

- wymarłych na niektórych odcinkach, które powracają na dawne stanowiska po ustąpieniu czynnika ograniczającego (postępujący proces oczyszczania wody);
- zawleczonych i introdukowanych (sumik karłowaty *Ameiurus nebulosus* (Lesueur, 1819), głowacica *Hucho hucho* (Linnaeus, 1758), bass słoneczny *Lepomis gibbosus* (Linnaeus, 1758), czebaczek amurski *Pseudorasbora parva* (Temminck & Schlegel, 1846));
- przemieszczających się pomiędzy dorzecziami Odry i Wisły oraz Odry i Łaby (kanałami łączącymi dorzecza).

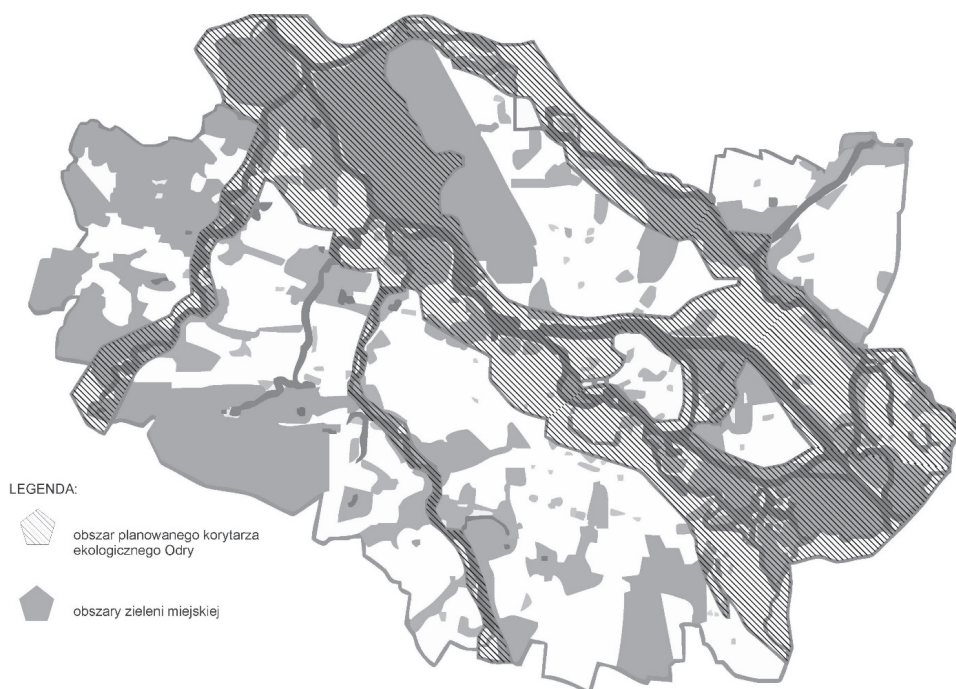
Ze względu na silne przekształcenia Dolina Odra straciła sporo na swej atrakcyjności jako miejsce bytowania i rozrodu ptaków. W obszarze Wrocławia w dalszym ciągu jednak terenami wartościowymi, z punktu widzenia ptaków lęgowych, pozostają przede wszystkim ujścia dopływów Odry, starorzecza oraz pozostałości terenów otwartych: łąk i rozlewisk, a także tereny wodonośne i pola irygacyjne. Ważne siedliska tworzą także zachowane fragmenty łągów nadrzecznych. Należy jednak zwrócić uwagę na niebagatelną rolę Odry i jej obszarów nadrzecznych jaką odgrywają one dla ptaków w okresie pozalęgowym. W okresie wędrówek wiele gatunków zatrzymuje się tu ze względu na występujące jedynie z rzadka epizody zamarzania wód płynących (Borowiec 1995: 112–151).

Z prowadzonych obserwacji wynika, iż Wrocław jest miejscem występowania ponad 200 gatunków ptaków, z czego około setki stanowią ptaki lęgowe. Podmokłe obszary brzeżne miasta, starorzecza i stawy zamieszkują licznie perkozy, błotniaki, baczki, kurki wodne, potrzosy, remizy, trzcinniaki, zielonki i sieweczki (Borowiec 1995: 112–151, <http://www.przyroda.wroclaw.pl/ptaki>). W obrębie Doliny Odry wyróżniono szereg obszarów o charakterze ochronnym. Obecnie są tu: Park Krajobrazowy Doliny Bystrzycy, 6 obszarów wchodzących w skład sieci Natura 2000, Szczytnicki zespół przyrodniczo-krajobrazowy i 3 użytki ekologiczne. Odra wraz z dopływami, na obszarze Wrocławia – Widawa, Śleza, Oława i Bystrzyca wraz towarzyszącymi im kompleksami ekosystemów leśnych tworzą niezwykle istotny w skali kraju i regionu ciąg czy też system ciągów ekologicznych.

## **Podsumowanie i wnioski**

Zasadniczym celem, a zarazem przedmiotem badań ekologii miasta jest zrównoważony rozwój, poprawiający jakość życia. Jego zasady zostały ustanowione w 1992 roku podczas Szczytu Ziemi w Rio de Janeiro. Polska, podobnie jak inne kraje uczestniczące w konferencji zobowiązała się przestrzegać pewnych zasad związanych ze zrównoważonym rozwojem. Zostały one ujęte w ustawach, m.in.: „Prawo ochrony środowiska” (Dz.U. 2001, Nr 62, poz. 627, Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r.)”, o zagospodarowaniu przestrzennym (Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym) (Drapella – Hermansdorfer, 2003: 324). Do osiągnięcia ładu przestrzennego niezbędne jest zrównoważone użytkowanie miejskimi zasobami przyrodniczymi. Dużą rolę przypisuje się zieleni miejskiej, czyli parkom, lasom. Zasady zrównoważonego rozwoju wskazują także na konieczność kształtowania systemu korytarzy ekologicznych. Zielen we Wrocławiu jest rozmieszczona nierównomiernie, choć można odczytać słabo czytelny układ zbliżony do klinowo-pierścieniowego. Taki układ pozwala na maksymalizację efektywności oddziaływania zieleni na przestrzeń miejską poprzez nakładanie się na siebie poszczególnych stref tego oddziaływania, a poprzez wykorzystanie klinów

zieleni związanych z dolinami rzecznyymi, także na wniknięcie do centrum miasta. Pierścienie zieleni są jednak niekompletne, czego konsekwencją jest duża odległość pomiędzy lasami i tym samym niska dostępność do terenów rekreacyjnych. Obecnie wyróżnia się 7 obszarów klinowych (Tarnogajsko-Brochowski, Wojszycki, Południowy, Kleciński, Południowo-Zachodni, Zachodni, Północny). W skład ich wchodzi wszystkie większe obszary zielone (lasy, parki, użytki rolne, ogródki działkowe i ziele miejska) głęboko wcinające się w strukturę miasta. Ich głównym zadaniem jest umożliwienie przewietrzania obszarów o gęstej zabudowie i niskim udziale zieleni (PPZLMW 2006; SUiKZPW 2010: 556). Planuje się wzbogacić system zieleni we Wrocławiu, tak, aby uzupełnić brakujące zadrzewienia wzdłuż najważniejszych rzek, tj. Odry, Bystrzycy, Widawy, Ślęzy, Oławy, Dobrej odgrywających rolę klinów łączących centrum z peryferiami. Planuje się także oszacować związki poszczególnych zbiorowisk, określić czy występują przeszkody w przemieszczaniu się zwierząt i roślin (Świerkosz, 1997: 17–24). Maksymalna odległość terenów zieleni od zabudowy mieszkaniowej powinna wynosić 500 m, jednak znaczna liczba budynków mieszkalnych nie spełnia tych wytycznych (SUiKZPW 2010: 556).



**Ryc. 3. Planowany zasięg Parku Krajobrazowego Doliny Odry i Oławy w obrębie miasta Wrocławia**

Źródło: opracowanie Paulina Próchnicka na podstawie: <http://www.mrek.co.uk/old/popups/odra/odra.swf>.

W obecnej sytuacji, Wrocław staje przed wyzwaniem jakim jest dla miasta wdrożenie koncepcji korytarzy, która powinna stanowić podstawę programową dla ochrony środowiska przyrodniczego miasta. Stanowi ona obecnie, jedyną zawierającą w sobie całą złożoność zagadnień ochronnych, alternatywę dla postępującej fragmentacji i co za tym idzie degradacji środowiska. Tylko tak szerokie perspektywnie i wielowymiarowe rozwiązanie, pomimo następczących trudności, może przynieść wymierne skutki w postaci zachowania bogactwa naturalnego tak Wrocławia jak i regionu, a w dalszej perspektywie także Europy. W odniesieniu do terenów miejskich występuje tu ponadto oczywisty konflikt interesów pomiędzy próbą zachowania ciągłości przyrodniczej, a znaczeniem terenów niezabudowanych dla wciąż rosnących potrzeb inwestycyjnych.

## Bibliografia

- Bennett A. F. (2003), *Linkages in the Landscape. The Role of Corridors and Connectivity in Wildlife Conservation*, IUCN Forest Conservation Programme, Conservinf Forest Ecosystem, IUCN, s. 262, <https://portals.iucn.org/library/efiles/documents/FR-021.pdf>
- Bennett G., Mulongoy K. J. (2006), *Review of experience with ecological networks, corridors and buffer zones*. Technical Series No. 23. Secretary of the Convention on Biological Diversity, Montreal, s. 100, <http://www.syzygy.nl/Documenten/cbd-ts-23.pdf>.
- Borowiec M. (1995), *Wody Odry i jej dolina jako środowisko życia ptaków*, [w:] *Korytarz ekologiczny Doliny Odry. Stan – Funkcjonowanie – Zagrożenia*, (red.) W. Jankowski, K. Świerkosz, Warszawa, s. 112–151.
- Bernatek A. (2011), *Ocena wdrażania koncepcji korytarzy ekologicznych do planów zagospodarowania przestrzennego województw*, (red.) A. Łuczyńska, tytuł pozycji, WWF Polska, Kraków, s. 100 [maszynopis].
- Błachuta J., Kuszniarz J. (1995), *Odra jako korytarz ekologiczny – analiza ichtiofaunistyczna*, [w:] *Korytarz ekologiczny Doliny Odry. Stan – Funkcjonowanie – Zagrożenia*, (red.) W. Jankowski, K. Świerkosz, Warszawa, s. 97–111.
- Chmielewski T.J. (2009), *Przyszłość systemu ekologicznego Polski The Future of the National Ecological System in Poland*, „Problemy ekorozwoju”, vol. 4, no 2, p. 73–82.
- Cieszewska A. (2004), *Model płatów i korytarzy – dyskusja pojęć*, „Problemy ekologii krajobrazu”, tom XIV, Warszawa, s. 13–18.
- Drapella-Hermansdorfer A. (2003), *Wrocławskie Zielone Wyspy. Projekt zarządzania zasobami środowiska miejskiego*, Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej, Wrocław, s. 324.
- Guziak A. (2002), *Biosfera*, [w:] *Informator o stanie środowiska Wrocławia 2002*, (red.), K. Smolnicki, M. Szykasiuk, Dolnośląska Fundacja Ekorozwoju, Wrocław, s. 74–98.
- Harasimowicz J. (red.) (2000), *Encyklopedia Wrocławia*, Wydawnictwo Dolnośląskie, Wrocław, ss. 988.
- Jankowski W. (1995), *Funkcja i znaczenie korytarzy ekologicznych*, [w:] *Korytarz ekologiczny Doliny Odry. Stan – Funkcjonowanie – Zagrożenia*, (red.) W. Jankowski, K. Świerkosz, Warszawa, s. 20–23 [maszynopis].
- Jędrzejewski W., Jędrzejewska B. (2008), *Wpływ fragmentacji środowiska na populacje zwierząt i ochrona łączności ekologicznej*, [w:] *Ochrona łączności ekologicznej w Polsce. Wdrażanie*

- konceptji korytarzy ekologicznych w Polsce 20–22.11.2008*, (red.) W. Jędrzejewski, D. Ławreszuk, Białowieża, s. 13–18.
- Kondracki J. (2002), *Geografia regionalna Polski*, Warszawa, PWN, s. 444.
- Jongman R. (2008), *Polityka, planowanie i nauka, a sieci ekologiczne – przegląd sytuacji w Europie*, [w:] *Ochrona łączności ekologicznej w Polsce. Wdrażanie koncepcji korytarzy ekologicznych w Polsce 20–22.11.2008*, (red.) W. Jędrzejewski, D. Ławreszuk, Białowieża, s. 19–28.
- Lewicki Z. (red.) (2010), *Środowisko Wrocławia. Informator 2010. LEMITOR*, Wrocław, ss. 213 [maszynopis].
- Okraśniński K. (2010), *Prawne aspekty OOS, a ochrona korytarzy ekologicznych*, Pracownia na rzecz Wszystkich Istot, s. 47 [maszynopis].
- Oszańczy K., Banas A., Chmura U., Gallus A., Królikowska K., Kuczer M., Owczarek-Nowak E., Pawelec T., Pietrasiak J., Kuczer J. (2012), *Program ochrony środowiska dla miasta Wrocławia na lata 2012–2015*. Projekt. Urząd Miejski Wrocławia, Wrocław, s. 225.
- Pchałek M., Kupczyk P., Matyjasiak P., Jachnik A. (2011), *Efektywność ochrony korytarzy ekologicznych. Koncepcja zmian legislacyjnych*. WWF Polska, Warszawa, s. 156 [maszynopis].
- Perzanowska J., Makomaska-Juchiewicz M., Cierlik G., Król W., Tworek S., Kotonska B., Okarma H. (2005), *Korytarze ekologiczne w Małopolsce*, Instytut Ochrony Przyrody PAN, Kraków, s. 68.
- PPZLMW Powiatowy Program Zwiększenia Lesistości Miasta Wrocławia – Załącznik Uchwały Nr LI/3183/06 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 8 czerwca 2006 roku w sprawie „Powiatowego programu zwiększenia lesistości Miasta Wrocławia”, <http://bip.um.wroc>, [data pobrania: 14.05.2014].
- Przewoźniak M. (2009), *Kwalifikacja systemów przyrodniczych miast. Teoria i zastosowania w zarządzaniu obszarami zurbanizowanymi*, [w:] *System przyrodniczy w zarządzaniu rozwojem obszarów metropolitalnych*, (red.) T. Markowski, D. Drzazga, Studia KPZK PAN CXXIII, s. 35–50.
- Selva N., Zwijacz-Kozica T., Sergiel A., Olszańska A., Zieba F. (2012), *Program ochrony niedźwiedzia brunatnego w Polsce (projekt). Korytarze ekologiczne – załącznik C*, s. 82, [http://smz.waw.pl/files-gatunki/program\\_ochrony\\_niedzwiedzia\\_PROJEKT\\_28\\_11\\_2011.pdf](http://smz.waw.pl/files-gatunki/program_ochrony_niedzwiedzia_PROJEKT_28_11_2011.pdf)
- SUiKZPW *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Wrocławia – Uchwała NR L/1467/10 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 20 maja 2010 roku w sprawie uchwalenia zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Wrocławia*. Biuro Rozwoju Wrocławia, ss. 546, <http://bip.um.wroc>, [data pobrania: 14.05.2014], s. 556.
- Szulczewska B., Kaliszuk E. (2005), *Koncepcja systemu przyrodniczego miasta: geneza, ewolucja i znaczenie praktyczne*, „Teki Kom. Arch. Urb. Stud. Krajobr.” PAN, s. 7–24.
- Świerkosz K. (1997), *Założenia do proekologicznych przekształceń systemu zieleni miejskiej na przykładzie miasta Wrocławia*, [w:] *Sztuka ogrodów w krajobrazie miasta*, Politechnika Wrocławska – Akademia Rolnicza, Wrocław, s. 17–24.
- Tyszkowski M. (1995), *Szata roślinna Odry i jej doliny*, [w:] *Korytarz ekologiczny Doliny Odry. Stan – Funkcjonowanie – Zagrożenia*, (red.) W. Jankowski, K. Świerkosz, Warszawa, s. 76–96.
- Wysokowski A., Staszczuk A., Bosak W. (2007), *Przejścia dla zwierząt w budownictwie komunikacyjnym. Propozycja zaleceń normalizujących zagadnienie*, [w:] *Ochrona dziko żyjących zwierząt przy inwestycjach drogowych w Polsce. Materiały konferencji i naukowej*, „Ochrona dziko żyjących zwierząt przy inwestycjach liniowych (drogi i linie kolejowe) w Polsce 24–26.09.2007”, (red.) R.T. Kurek, Łągów Lubelski, s. 32–40.
- <http://natura2000.gdos.gov.pl/strona/o-sieci>
- <http://natura2000.gdos.gov.pl/strona/historia-powstania>
- <http://www.geoserwis.gdos.gov.pl>



### Streszczenie

Przedmiotem badań jest stworzenie opracowania dotyczącego istniejących oraz planowanych elementów systemu ochrony środowiska przyrodniczego Wrocławia, ze szczególnym uwzględnieniem korytarzy ekologicznych. Punktem wyjścia dla dalszych prac stało się założenie, że koncepcja korytarzy ekologicznych stanowi podstawę dla kształtowania się właściwego systemu ochrony środowiska przyrodniczego. W artykule podkreślono znaczenie wrocławskich korytarzy dla potrzeb zachowania łączności ekologicznej miasta. Zaprezentowano definicję i systematykę korytarzy ekologicznych oraz wskazano na ich niejasny status prawny w Polsce, który wynika z braku odrębnego i spójnego w treści systemu ich właściwej ochrony. Szczególną uwagę poświęcono zagadnieniom prawa i polityki ekologicznej, przy czym za szczególnie ważne uznano te zapisy które dotyczą łączności ekologicznej i które obowiązują we wszystkich krajach członkowskich UE.

**Słowa kluczowe:** korytarz ekologiczny, prawo i polityka proekologiczna, system przyrodniczy Wrocławia, korytarz doliny Odry

**Numer klasyfikacji JEL:** Q01, Q58